

Welneen — aan het veel ouder boek, dat „Job“ heet. Daar vraagt God uit een onweer Job: waar waart gij, toen Ik de wereld schiep? Hebt gij Mij toen geassisteerd soms? Of Mij geadviseerd? Immers neen? Maar wat praat ge dan eigenmachtig over de normen en de vormen van mijn scheppings- en voorzienigheidsacten? Gij hebt alleen maar te gelooven.

Toen werd Job stil. En verfoeide zich in stof en asch. Zoo hoor ik uit een onweer tot mijzelf de Stem me vragen: waar waart gij, waar zijt gij, toen Ik de

kerk begon bijeen te brengen, en als Ik nog daarmee mij bezig houd, niet door Calvijn en Luther ten slotte, doch door Mijn Geest en Woord? Zijt gij daarbij Mijn assistent, Mijn adviseur? Neen? Hou dan uw eigenwillige mond, en maak de „vormen“ niet secundair of zoo. Gij hebt alleen maar te gelooven en u te schikken.

Nu word ik stil, en Ik heb berouw, in stof en asch. Hij is vandaag nog bezig — in zijn vormen naar zijn normen.

K. S.

De kerkelijke situatie vertroebeld?

„IV. Het gesprek met de broeders van de Gereformeerde Kerken bracht de broeders van de Gereformeerde Kerken (onderhoudend art. 31 K.O.) tot de overtuiging, dat het dringend gewenscht is, in hun kring de vraag onder de oogen te zien, of de kerkelijke situatie niet mede is vertroebeld, doordat in 1943 de bestrijding is gericht op 1905 zelf, waaronder men toch jarenlang had geleefd, inplaats van uitsluitend op de van synodewege gegeven interpretatie van 1905“, aldus Ds B. A. Bos e.s. in de publicatie aan het eind van de Oosterbeekse conferentie.

Ik ga er hier aan voorbij, dat de schuld, die ons zou aankleven (n.l. dat we aanvankelijk de dingen niet volkomen helder zouden hebben gezien, en daardoor ertoe zouden gekomen zijn ons bezwaarschrift te richten, niet tegen 1942, maar tegen 1905) zoo maar op één lijn wordt geplaatst met de schuld aan de andere zijde, bestaande in bovenschrijftuurlijke binding en onschrijftuurlijke schorsingen enz.; ik merk slechts op, dat er toch wel een heel groot verschil in schuld is tusschen iemand, die het pad der bezwaarschriften betredend, dat aanvankelijk wat aarzelen, en niet in volkomen scherpe onderscheiding der situatie doet, maar bij het verder betreden van dit pad al spoedig wel tot die onderscheiding komt, en iemand, die met vasten gang het pad der binding en der schorsingen enz. betreedt, en zich ondanks alle waarschuwingen van dat pad niet laat afbrengen.

Ik ga er nu ook aan voorbij, dat Ds Bos e.s. zonder eenige nadere onderscheiding zeggen „waaronder (n.l. onder 1905) men toch jarenlang had geleefd“.

„k Wil nu uitsluitend, overeenkomstig hun dringenden wensch, de vraag onder de oogen zien, of wij mede de kerkelijke situatie vertroebeld hebben, doordat in 1943 de bestrijding zich gericht heeft op 1905 zelf, inplaats van uitsluitend op de van synodewege gegeven interpretatie van 1905.“

Historisch is de gang van zaken bij het opstellen van de bezwaarschriften tegen de „Toelichting“ en tegen de bekende zinsnede van 1905, die zijn ingediend door Dr S. O. Los e.s., de volgende geweest. Aanvankelijk was ons voornemen alleen bezwaar in te brengen tegen de „Toelichting“. Bij het opstellen van het bezwaarschrift daartegen kwamen we echter tot de conclusie, dat we eerlijkheids- en volledigheidshalve ook bezwaar moesten maken tegen de in 1942 overgenomen zinsnede van 1905. Daarbij hebben we indertijd die zinsnede verstaan in de betekenis, die 1942 en de „Toelichting“ daaraan waren gaan hechten en we hebben niet terstond ingezien, dat de Synode van 1942 in tweeërlei opzicht ten aanzien van 1905 een belangrijke wijziging heeft aangebracht: ten eerste, door wat slechts een compromisformule was, die in en terwille van het kerkverband tweeërlei reeks van voorstellingen naast elkaar liet staan, te maken tot een confessionnele uitspraak; ten tweede door de zinsnede van 1905 uit haar verband te rukken en in een ander verband op te nemen, waardoor ze een andere betekenis kreeg (zie: Van de Born en Holwerda: Een stad, die wel samengevoegd is). We lazen dus inderdaad 1905 door de bril, die de Synode van 1942 ons opgezet had, en pas later onderzoek bracht ons tot het inzicht, hoe slecht geslepen de glazen van die bril waren.

Maar al ware het nu, dat dit lezen van de zinsnede van 1905 door de bril van 1942 mede oorzaak zou zijn geweest, dat de kerkelijke situatie is vertroebeld, dan wordt hierdoor de schuld van de Synode van 1943/44 niet kleiner, doch grooter. Wanneer bezwaren worden ingediend bij een kerkelijke vergadering, dan heeft deze de roeping, ook al zouden de bezwaren niet helemaal duidelijk en juist zijn geformuleerd, geduldig een onderzoek in te stellen naar de nauwkeurige strekking en omvang der bezwaren. De bezwaarden moeten zoo zuiver mogelijk hun bezwaren formuleren, zij mogen 't zich daarbij niet gemakkelijk maken; maar de zorg voor de schapen der kudde brengt ook mee, dat de „herders“ eventueel de schapen behulpzaam zijn bij het nauwkeurig begrenzen hunner bezwaren. Doch van dat geduldig onderzoek naar omvang en strekking der bezwaren en van die zorg van de „herders“ voor de schapen der kudde is niets gebleken: een voorstel ter Synode om alvorens een beslissing te nemen, met de „bezwaarden“ samen te spreken, is afgewezen! Al zou er dus onzerzijds schuld zijn vanwege het niet zuiver formuleren der bezwaren, dan wordt hierdoor de schuld van de Synode van 1943/44 niet verminderd, maar vergroot!

Doch ik ontken ten stelligste, dat de kerkelijke situatie is vertroebeld, doordat de bestrijding zich in 1943 heeft gericht op 1905 en niet, uitsluitend op de synodale interpretatie van 1905.

Want lang voordat de Synode haar eindbeslissing nam,

was er inzake den juiste omvang en strekking van de bezwaarschriften volkomen klaarheid gekomen. Bij die eindbeslissing denk ik nu niet eens aan de noodlottige beslissingen in den zomer van 1944 — toen was „Rondom 1905“ van Dr R. J. Dam, Ds B. Holwerda en Ds C. Veenhof al verschenen, en daarin komt zonneklaar uit, dat 1942 de verklaring van 1905 misduid heeft, en dat onze bezwaren zich richtten tegen de synodale interpretatie, tegen de vertekening van 1905 in 1942. Neen, bij die eindbeslissing denk ik nu al aan de uitspraak van Dec. 1943, dat niets geleerd mocht worden, dat met de betreffende uitspraak niet in volkomen overeenstemming was. Lang voor die eindbeslissing was er reeds volkomen klaarheid ten aanzien van strekking en omvang van onze bezwaren. Reeds in Nov. '43 had men ter Synode het inzicht, dat ons bezwaar zich niet zoozeer richtte tegen 1905 als zodanig, als wel tegen de synodale interpretatie ervan, dus toen reeds, begin Nov. werd de kerkelijke situatie niet vertroebeld (niet meer vertroebeld, als dit tevoren wel het geval zou zijn geweest) door een onduidelijk formuleeren van de bezwaren onzerzijds. Ten bewijze hiervan, dat in Nov. '43 een eventuele vertroebeling reeds geheel opgeklaard was, wijs ik op de „Verklaring van Gevoelen“, waarin uitvoerig betoogd wordt, dat 1905 naar inhoud en bedoeling in het geheel geen confessionnele uitspraak was, en waarin gezegd wordt „Wil iemand de kinderen der geloovigen voor 'wedergeboren en in Christus geheiligd' houden, dan willen wij aan ieder hierin volkomen vrijheid laten. Wij hebben er evenwel ernstig bezwaar tegen, dat de kerken ten aanzien van dat 'houden voor' haar leden in hun consciëntie binden door een confessionnele uitspraak.“ Hier wordt dus zeer duidelijk gezegd, dat ons bezwaar ging tegen de synodale misduiding van 1905. En voorts wil ik erop wijzen, dat bij een samenspreking van deputaten der Synode met „bezwaarden“ in Oct. of Nov. 1943 door Dr Berkouwer reeds werd opgemerkt, dat wij juist hadden gehandeld, als we een bezwaarschrift hadden ingediend niet tegen 1905, maar tegen het feit, dat 1905 in 1942 o.i. is misduid; en deze opmerking werd onzerzijds toegestemd. Al zou dus even de situatie, doordat wij onze bezwaren aanvankelijk niet in het juiste raam plaatsten, onhelder zijn geweest, geruimen tijd voor de eindbeslissing was de situatie volkomen helder geworden.

Ik meen dan ook, dat de vraag, door Ds Bos e.s. gesteld, in het licht van de historie ontkennend moet worden beantwoord.

Indrukken van de Generale Synode (IV)

„Samensprekings“-perikelen

Men weet, hoe het staat met de kwestie der „samenspreking“. De desbetreffende commissie ontving, met betrekking tot het vraagpunt van eventueel contact, door middel van deputaten, met de synodocratische kerken, ter bestudeering, en dit met opdracht van uit te brengen advies, onderscheiden stukken, die alle zich bezig houden met de vraag: wat staat de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland thans te doen, nu de deputaten vanwege de generale synode der kerken, die in en na 1944 zich conformeerden aan de uitwerping van diegenen, die aan confessie en Kerkenordening getrouw gebleven zijn, uitdrukkelijk geweigerd hebben, mede te werken ook aan de kortst mogelijke schriftelijke situatie-teekening, gelijk hun was voorgesteld door de deputaten, welke onze synode van Groningen benoemd had.

De Commissie achtte zich ontslagen van de taak, een breed overzicht te geven van wat aan bedoelde weigering voorafgegaan is. Het rapport van onze deputaten ter zake van het vraagpunt eener „samenspreking“ was aan de Amersfoortsche synode reeds toegekomen. Daaruit was bekend geworden, dat vanwege onze eigen deputaten na een omslachtige, vergeefsche briefwisseling tenslotte aan de synodocratische voorgelagen is, over en weer elkan- der vragen te stellen, die met een kort „ja“ of „neen“ te beantwoorden zouden zijn, desgewenscht met toelichting, zulks ter verkrijging eener wederzijdsche situatie-teekening. Onze deputaten deden tenslotte dezen voorslag, om de synode te kunnen inlichten. De deputaten van „de overzijde“ hebben echter geweigerd. Daarop hebben onze deputaten nog geantwoord in een missive van 13 September 1948; die der overzijde bewaarden sindsdien het stilzwijgen.

Wij zullen voortaan in dit artikel de synodocratische deputaten „de Utrechtse“, en onze eigen deputaten soms „de Groningsche“ noemen.

Vóór alle dingen heeft het zijn nut, de desbetreffende aangelegenheid terug te brengen tot haar zuivere proporties. Daartoe moeten we even de vraag onder de oogen zien, of onze deputaten er wel goed aan deden, met de hierboven gereleveerde vraag te komen tot de deputaten

Spreekt het overigens geen boekdeelen, dat na een twee- of driedaagsche conferentie deze (nog ontkennend te beantwoorden) vraag blijkbaar de eenige is, die den vrijgemaakten aanwezigen is meegegeven?

Mocht iemand uit het bovenstaande concluderen, of liever willen concluderen, dat schrijver dezes behoort tot de categorie van menschen, die alles in het wit-zwart-schema zien — een categorie, die ik overigens onder ons nog nimmer ben tegengekomen — dan zij hier met volle instemming aangehaald, een passage uit het boek van Ds H. J. Schilder: „Op de grens van kerk en secte“, welke passage, naar ik meen, door ieder onzer ten volle onderschreven wordt:

„Daarmede is overigens allerminst gezegd, dat 'de knecht' meent in alle opzichten zich als zodanig naar behooren te hebben gedragen. Had hij volkomen zijn plicht gedaan, hij ware naar Christus' Woord nog niet meer dan een 'onnutte' dienstknecht. Maar ook aan die maat weet hij bij lange na niet te zijn toegekomen. Ik ben er mij van bewust, dat een dergelijke betuiging gevaarlijk kan zijn, o.m. omdat zij onwillekeurig wordt uitgelegd in dien zin, als zou de schrijver achteraf toch moeten toegeven, dat hij..... wel iets welwillender had kunnen zijn. Echter, zonder te beweren, dat in dit opzicht op onderdeelen geen fouten zullen zijn gemaakt, moet hier een dergelijk misverstand duidelijk worden afgesneden. Want deze betuiging van overtreding en tekort, van schuld dus in den zin van de vijfde bede van het gebed des Heeren (ophellēmata) heeft in concreto veeleer op het tegengestelde betrekking. Ik weet dat ik soms eerder te soepel dan te fel ben geweest..... Dat ook verder te weinig de kracht van Gods Woord en de heiliging van Gods Naam de handelingen mijnerzijds heeft gestuurd. Beschaming komt er op het gelaat, wanneer wij bijvoorbeeld de psalmen lezen en wij de bewegelijkheid hooren vanwege de eer des Heeren in den strijd met hen die het oud-testamentisch prototype vormen van wat later zou geheeten moeten worden de valsche kerk. Daartegenover realiseerden wij ons reeds tijdens de procedure en realiseren wij ons achteraf nog des te scherper in zijn vollen omvang alleen aan God bekend, doch ook nu reeds door ons onderscheiden concreet tekort, dat — afgezien nog van wat verder te erkennen valt — op zichzelf reeds noopt tot de bede

aphes hēmin ta ophellēmata hēmōon..... (Matth. 6:12.)

Maar dan vervolgt Ds Schilder toch onder het nieuwe kopje „Zaaksgerechtigheid“:

„En wanneer dan dit erkend is, zij daar tegelijk aan toegevoegd, dat ik, na alles wat nu beschreven is, de zaak die hier in geding was, als gerechtigt mag beschouwen.“ (a.w. pag. 373 v.)

Zoo meen ik, dat we op de vraag, of de kerkelijke situatie niet mede vertroebeld is door de wijze, waarop we ons bezwaarschrift inrichtten, mogen antwoorden, dat we, met alle erkenning van schuld voor Gods aangezicht, ook op dit punt onze zaaksgerechtigheid handhaven.

F. d. V.

van de „overzijde“. Een aantal inzenders van (overigens gelijkkluidende) ingekomen stukken schijnt op dit punt niet geheel en al overtuigd. Men vraagt zich blijkbaar af: hadden de deputaten van de overzijde wel het recht, schriftelijke stukken in handen van onze deputaten achter te laten? En, in verband hiermee: hadden onze deputaten dan wel het recht, deden zij althans er goed aan, zulke stukken van hen te vragen?

Sommigen schijnen dit te betwijfelen. Want, zoo hooren we wel zeggen: „aan de deputaten van ginds was zeer bepaald opgedragen, „te trachten te komen tot een mondelinge samenspreking“.

Zeker, dit was onze deputaten bekend. Ook zijzelf hadden trouwens, reeds aanstonds vanwege de Groningsche Synode, verlof ontvangen tot het voeren van mondelinge besprekingen, indien maar zou voldaan zijn aan bepaalde voorwaarden; zelfs had de Groningsche synode zeer duidelijke regelingen getroffen met het oog op zulke mondelinge samenspreking; ja, ze was zóó ver gegaan, dat ze aan haar deputaten uitdrukkelijk het recht toekende, met inachtneming van den bij Kerkenordening aangewezen weg, zich in te spannen voor bijeenroeping eener tusschentijdsche synode.

Er was dus wel degelijk ook onzerzijds reeds voorzien in de mogelijkheid van mondelinge besprekingen; al zou voorhands het contact alleen schriftelijk moeten geschieden.

De tegenstelling was dus niet: alleen mondeling (de één), alleen schriftelijk (de ander); doch de tegenstelling was: trachten te komen tot mondeling contact (de één), en bereidheid tot mondeling contact nadat vooraf schriftelijk zou gehandeld zijn (de ander).

Dat dit de tegenstelling was, en geen andere, was aan deputaten van de overzijde terdege bekend, gelijk aan iedereen, die lezen wilde.

Nu stonden onze deputaten voor de vraag: wát is nu de stóf, waaróver eerst schriftelijk te handelen zou zijn? Zij meenden, dat vóór alles duidelijk moest zijn, of er aan de overzijde iets veranderd was; dit in de eerste plaats.

En in de tweede plaats diende klaar te zijn, op welke punten eventueel zulk een verandering kon worden aangewezen als reeds bestaande.

Het heeft, bleven, men d, der u, zijde v, van v, 1944 v, had d, sche r, migen, derde, mende, zijde, nog, dat d, verzoel, dat een, geen e, Men b, des He, oefene, blik at, behoud, medie", tot de, waarop, ginds, Woord, loopen, vraag:, de lees, Welk, zaken, goed m, goed a, tegenw, Op dit, ken, er, voelen, buiten, laars", en „re, tussche, dit in, schen s, Al ha, uitgeste, telijk m, nog zo, moeten, openbaa, moet s, de kerk, wel iets, geval is, gesties, God ge, houden, vechten, Maar, nadruk, niet zul, dracht, ren bes, zij moe, mondeli, brieven, Dht z, Dit z, Dit z, Dat o, laatsten, ten (zie, in lezen, „Ter, op de U, trachten, spreking, derschel, ring van, Hnkele, gen zou, onmisba, de vra, gehad h, als we, ceerde v, stond, d, node ge, schriftat, Dat o, hebben, Acta v, In art, 11 Febr, opvattn, Zwolle r, worden, Hierui, 1. rees, de overz, mogen s, 2. op, nog eens, vatting, (hun jor, Ja, no, hetzelfde, zijde aar, wat de, doen. To, schriftelij, teert, da, dies op, Synode s, zij een a, genomen, zich voe, ningen h,